

پیشروی بیماری دمانس(فرسایش مغز)

بیمار در چه مرحله ای از سیر بیماری است؟ این مرحله چقدر طول خواهد کشید و در مرحله بعدی باید منتظر چه عوارضی بود؟ نشانه ها و عوارض موجود تا چه زمانی ادامه خواهند داشت؟ این پرسشها از جمله چالشهایی است که پزشک و مراقب در سیر بیماری، همواره با آن روبرو می باشند.

بیماری های پیشرونده مغزی

انواع دمانس از بیماریهای پیشرونده مغزی هستند که متأسفانه با علم پزشکی امروز، امکان جلوگیری از پیشرفت بسیاری از آنها وجود ندارد. علایم بیماری بسته به نوع آن، در سیر بیماریهای دمانس متغیر است و بستگی به این دارد که تخریب سلول های مغزی از کدام قسمت مغز شروع و در مراحل بعد به چه صورتی پیشرفت کند. دانستن اینکه بیمار مبتلا به چه نوعی از دمانس و سرعت پیشرفت آن چگونه است، می تواند به پزشک و مراقب کمک کند تا برنامه درمانی - مراقبتی بهتری برای بیمار ترتیب داده و از بسیاری مشکلات که ممکن است در آینده بوجود آید، جلوگیری نماید.

سیر پیشرفت بیماری دمانس(فرسایش مغز)

بیماری دمانس از بیماری های پیش رونده می باشد بدین معنی که نشانه های بیماری که در ابتدا محدود و ممکن است از دید اطرافیان پنهان بمانند، به مرور زمان، از نظر شدت و تنوع علایم گسترده تر شده و شدت آنها به حدی می رسد که بیمار ناچار می شود به پزشک مراجعه کند. برای مثال، بیماران مبتلا به دمانس از نوع آلزایمر ممکن است در ابتدای بیماری فقط وقایع روزمره را فراموش کنند ولی به تدریج نه تنها وقایع گذشته را نیز فراموش خواهند کرد، بلکه در صحبت کردن و یا پیدا کردن مسیر های ساده و آشنا نیز دچار مشکل خواهند شد. در مراحل آخر، این بیماران برای برآوردن کوچکترین نیازهای خود نیز محتاج یابوری مراقب خود می شوند.

تخمین سرعت پیشرفت و مرحله بیماری

تخمین سرعت پیشرفت بیماری و طول مدتی که بیماری منجر به ناتوانی و وابستگی بیمار به مراقب خواهد شد به آسانی ممکن نیست. برخی از این بیماران ممکن است در سیر بیماری خود برای مدتی، حتی بدون دارو، سیر ثابتی داشته و سپس بیماری آنها سرعت پیدا کند. در بعضی از انواع دمانس، بیمار پس از تشخیص ممکن است کمتر از دو سال عمر کند در حالی که در مواردی دیگر، بیمار بیش از بیست سال زندگی کرده است(۱۶۱).

بر پایه بعضی عوامل و شواهد، ممکن است بتوان در تخمین سرعت پیشرفت و اینکه بیمار در کدام مرحله بیماری است، گمانه زنی نمود. عوامل و شواهد زیر در برآورد طول مدت بیماری موثرند:

- بطور کلی بروز دمانس در سنین بالاتر، همراه با سیر کوتاه تر بیماری خواهد بود و این بیماران زودتر ناتوان خواهند شد.

- بیماری های زمینه ای دیگر، مانند ناراحتی های قلبی، کلیوی، دیابت و امثال آنها، به عنوان یک عامل مضاعف، باعث میشوند بیماران مبتلا به دمانس زودتر دچار ناتوانی شوند.
- زمان بروز، شدت و مدت عوارض بیماری در انواع دمانس متفاوت است و طول مدت بیماری در همه آنها یکسان نیست. برای مثال، سیر بیماری در دمانس از نوع لوی بادی نسبت به آلزایمر تند تر است و دمانس عروقی میتواند با کنترل عوامل خطر، متوقف شود.

مراحل پیشرفت دمانس (فرسایش مغز)

سوال رایج بسیاری از مراقبین هنگام ملاقات با پزشک این است که عزیزشان در چه مرحله بیماری است و این مرحله چقدر ادامه خواهد داشت، سوالی که پاسخ آن همیشه ساده نیست. جامعه پزشکی بر پایه توانایی های فیزیکی، فکری و روحی بیمار، و همچنین نیازهای مراقبتی او، روشهای قراردادی مختلفی را برای تخمین مرحله پیشرفت بیماری به کار می برند.

سنجش پیشرفت بیماری

برای سنجش پیشرفت بیماری و برآورد اینکه بیمار در کدام مرحله بیماری قرار دارد و عوارض بیماری کدام است، از سه روش متداول هفت مرحله ای، پنج مرحله ای، و سه مرحله ای استفاده می شود.

- از هر کدام از این روش ها، باید فقط به عنوان یک راهنما استفاده کرد. برآورد اینکه بیمار در چه مرحله از پیشرفت بیماری است کماکان آسان نیست.
- بسیاری از علایم ممکن است دیرتر یا زودتر از آنچه که در روش تخمین مرحله ی بیماری ذکر شده است اتفاق بیفتد یا هرگز بروز نکند.
- توانایی ها و ناتوانی های بیمار در هر مرحله برای همه بیماران یکسان نیست. مثلاً یک بیمار ممکن است در مرحله میانی کاملاً بی تعادل باشد در حالی که بیمار دیگر حتی در دوران پایانی از تعادل نسبی برخوردار باشد.
- بعضی از عوارض مانند پرخاشگری ممکن است در یک مرحله بروز کنند و بعداً از بین بروند در حالی که عوارض دیگر مانند از دست دادن حافظه ممکن است با پیشرفت بیماری تشدید شوند.

الف- روش هفت مرحله ای پیشرفت دمانس

• گسترده ترین این روشها، هفت مرحله برای پیشرفت بیماری ذکر می کند. مرحله اول آن از زمانی آغاز می شود که فرد کاملاً سالم است و هیچگونه علائم بیماری در او وجود ندارد. مراحل بعدی به تدریج شروع نشانه های دمانس و تشدید آنها را تا مرحله هفتم، که مرحله پایانی و زمین گیر شدن بیمار است به شرح زیر پیگیری می کند(۱۶۲):

- مرحله اول، هیچگونه کاهش ادراکی، دمانس نیست؛
- مرحله دوم، کاهش ادراکی بسیار خفیف، دمانس نیست؛
- مرحله سوم، کاهش ادراکی خفیف، دمانس نیست؛
- مرحله چهارم، کاهش ادراکی ملایم، دمانس مرحله ابتدایی؛
- مرحله پنجم، کاهش ادراکی ملایم- شدید، دمانس مرحله میانی؛
- مرحله ششم، کاهش ادراکی شدید، دمانس مرحله میانی؛
- مرحله هفتم، کاهش ادراکی بسیار شدید، دمانس مرحله پایانی.

ب- روش پنج مرحله ای پیشرفت دمانس

• روش ساده تری، پنج مرحله برای پیشرفت بیماری به شرح زیر در نظر می گیرد(۱۶۳):

- مرحله اول، هیچگونه کاهش ادراکی، دمانس نیست؛
- مرحله دوم، کاهش ادراکی بسیار خفیف، دمانس نیست؛
- مرحله سوم، کاهش ادراکی ملایم، دمانس مرحله ابتدایی؛
- مرحله چهارم، کاهش ادراکی متوسط، دمانس مرحله میانی؛
- مرحله پنجم، کاهش ادراکی شدید، دمانس مرحله پایانی.

ج- روش سه مرحله ای پیشرفت دمانس

متداول ترین و ساده ترین روشها، بیماری را به سه مرحله ی ابتدایی، میانی و پایانی به شرح زیر تقسیم می کند(۱۶۴)، (۱۶۵):

- مرحله اول، کاهش ادراکی ملایم، دمانس مرحله ابتدایی؛
- مرحله دوم، کاهش ادراکی متوسط، دمانس مرحله میانی؛
- مرحله سوم، کاهش ادراکی شدید، دمانس مرحله پایانی.

شرح بیشتر پیشرفت دمانس (فرسایش مغز) سه مرحله ای

به دلیل عملی بودن این روش و تمرکز آن روی پیشرفت دمانس پس از تشخیص، به شرح کوتاهی از هریک از مراحل و علایمی که باید در هر مرحله انتظار داشت می پردازیم. توجه داشته باشید که علایم کلی ذکر شده در تمام انواع دمانس، یکسان نیست.

مرحله ابتدایی

در این مرحله بیمار ممکن است بتواند به طور مستقل زندگی کند، رانندگی نماید، و در فعالیت های اجتماعی و شغلی شرکت کند. فامیل و دوستان ممکن است مشکلات بیمار را در بعضی از موارد از جمله تصمیم گیری، به کار بردن صحیح کلمات، و تمرکز مشاهده نمایند. برخی از مشکلاتی که بیمار در این مرحله با آنها رو به رو می شود از این قرار است:

- مشکلات در به یاد آوردن اتفاقات روزانه، نام صحیح افراد، یا بکار بردن کلمات مناسب
- مشکلات در انجام کارهای شغلی و اجتماعی
- مشکلات برنامه ریزی، سازمان دهی، و تصمیم گیری

مرحله میانی

این مرحله معمولاً طولانی ترین مرحله بیماری است و ممکن است سالها به درازا بکشد. با پیشرفت بیماری، بیمار به کمک و پشتیبانی بیشتری نیاز پیدا می کند. تغییرات رفتاری مانند سردرگمی، اضطراب، بی قراری، پرخاشگری و غیره در این مرحله پررنگ تر هستند. برخی از مشکلاتی که بیمار در این مرحله با آنها رو به رو می شود عبارتند از:

- فراموش کردن بعضی از وقایع گذشته شخصی
- سردرگمی در تشخیص موقعیت زمانی و مکانی خود
- نیاز به کمک در انتخاب لباس مناسب و پوشیدن آن
- بروز مشکلات بی اختیاری
- مشکلات خواب و بیداری، اختلال در کارساعت داخلی بدن
- اختلال سرگردانی و گم شدن
- تغییرات شخصیتی و رفتاری از جمله توهم، سوءظن، رفتارهای تکراری

مرحله پایانی

در این مرحله از بیماری، بیمار از وقایع اطراف خود کمتر آگاه است. مشکلات تکلم، کنترل حرکات فیزیکی، و از دست رفتن توانایی های ذهنی و فیزیکی، نیاز به مراقبت و پشتیبانی بیشتری را به وجود می آورند. برخی از مشکلاتی که بیمار در این مرحله با آنها رو به رو می شود عبارتند از:

- نیاز به مراقبت و پشتیبانی تمام وقت و ۲۴ ساعته هفت روز هفته، در تمامی امور بیمار
- از دست رفتن توان راه رفتن، نشستن، و در نهایت بلع کردن
- از دست رفتن توان ایجاد ارتباط و تکلم
- آسیب پذیر شدن در مقابل عفونت ها و بیماری ها به ویژه عفونت های مجاری ادراری و پنومونی(ذات الریه).

مراجع و منابع

161. Unforgettable Org; (n.d.), Life expectancy of Dementia patients, retrieved Jan 2017, from <https://www.unforgettable.org/blog/what-is-the-life-expectancy-for-someone-with-dementia/>

162. Dementia Care Central; (n.d.), Seven Stages of Dementia, retrieved Jan 2017, from <https://www.dementiacarecentral.com/aboutdementia/facts/stages/>

163. Healthline.com; (n.d.), Five Stages of Dementia, retrieved Jan 2017, from <http://www.healthline.com/health/dementia/stages#Outlook5>

164. Alzheimer's Org UK; (n.d.), Three stages of Dementia, retrieved Jan 2017, from https://www.alzheimers.org.uk/site/scripts/documents_info.php?documentID=133

165. Alzheimer's Association; (n.d.), Three Stages of Dementia, retrieved Jan 2017, from http://www.alz.org/alzheimers_disease_stages_of_alzheimers.asp